

ראש הכולל, הרב זכריה טובי שליט"א

שיחה לפרשת בראשית

אם נתבונן במעשה הבריאה, יש מרחק גדול בין מה שהיה צריך להיות לבין המציאות הקיימת; ישנו הבדל תהומי בין האידיאל לבין המצב הקיים. "בראשית ברא אלוקים" (בראשית א, א) - ואמרו חז"ל (בר"ר יב, טו) שבתחילה רצה הקב"ה לברוא את העולם במידת הדין [אלוקים-דין]. כיון שראה שאין העולם יכול להתקיים במידת הדין שיתף עמה את מידת הרחמים, וזהו שנא' "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, ביום עשות ה' אלוקים ארץ ושמים" [ה' אלוקים-דין ורחמים] (בראשית ב, ד). ונשאלת השאלה, מה היתה ההו"א לברוא את העולם במידת הדין, והרי "עולם חסד יבנה" (תהילים פט, ג) וברור היה להקב"ה שהעולם לא יוכל להתקיים בצורה זו!

כמו כן אנו מוצאים את המרחק בין האידיאל לבין המציאות בבריאת האור. הגמ' בחגיגה (יב.) אומרת: "אור שברא הקב"ה ביום הראשון, אדם היה צופה בו מסוף העולם ועד סופו. כיון שראה הקב"ה שאין העולם ראוי לו, עמד וגנזו לצדיקים לעתיד לבוא".

וגם כאן נשאלת השאלה, מדוע מלכתחילה נברא האור בצורה כזו שאין העולם ראוי לו?

ובדומה לכך שישנו הבדל בין המצוה למתקיים רואים אנו כביכול בבריאה של היום השלישי. הקב"ה מצוה על הארץ שתוציא "עץ פרי עושה פרי" (בראשית א, יא), כי הקב"ה רצה שגם האמצעי יהיה כמו המטרה: "טעם עצו וטעם פריו שוים" (בר"ר ה, ט). אך הארץ חטאה: "ותוצא הארץ ... עץ עשה פרי אשר זרעו בו למינהו" (בראשית א, יב). וגם כאן השאלה, אם הארץ אינה מסוגלת להוציא עץ פרי עושה פרי מדוע היה הציווי על כך?

בנוסף לכך אנו מוצאים ביום הרביעי בבריאת שני המאורות: "את המאור הגדול לממשלת היום ואת המאור הקטן לממשלת הלילה" (בראשית א, טז). אומרת הגמ' בחולין (ס.) שרצה הקב"ה שאור הלבנה ואור החמה יהיו שוים, אך כאשר חטאה הלבנה אמר לה הקב"ה: "לכי ומעטי את עצמך", ורק לעת"ל יהיה אור הלבנה כאור החמה. ושוב, גם כאן נשאלת השאלה, מדוע מלכתחילה נבראו בצורה כזאת של "דיעבד", ולא לכתחילה - הן במידת הדין, באור הגנוז, בעץ פרי עושה פרי, ובאור הלבנה?

האמת היא שגם על בריאת האדם עצמו אומרים חז"ל שכל בריאתו היא במידה של "דיעבד", כפי שאומרת הגמ' (עירובין יג.):

שנתיים וחצי נחלקו ב"ש וב"ה על בריאת האדם. הללו אומרים: נח לאדם שלא נברא משנברא, והללו אומרים: נח לאדם שנברא משלא נברא. נמנו וגמרו: נח לו לאדם שלא נברא משנברא, ועכשיו שנברא יפשפש במעשיו.

הרי שעדיף היה שהאדם לא היה נברא כלל. א"כ נשאלת השאלה, מדוע בכל זאת נברא האדם?!

בספר מסילת ישרים (פ"א) קורא לזמן הבריאה "זמן השבירה". כאשר אדם לוקח כלי קטן ומנסה למלא בו יותר ממה שהוא מכיל, הכלי נשבר מרוב עומס. על פניו נראה הדבר עצוב, אבל מאידך זהו הזמן שהאדם מתחיל בניה חדשה של הכלי, ומכניס לתוכו את התכולה לאט לאט. פעמים שאדם עובר משבר אישי, ודוקא מתוך המשבר מתחילה צמיחה חדשה. הכלי - זהו האדם. הקב"ה ברא את האדם בצורה כזאת שהוא ישרים את עצמו. הוא ברא אותו ישר, אך הכניס אותו לעולם של "יצר לב האדם רע מנעוריו" (בראשית ח, כא), והמטרה היא שהאדם יגיע אל השלימות בכוחות עצמו.

כך זה גם כלפי העולם. הקב"ה ברא את העולם במידת הדין כדי שנדע לאן לשאוף, אך זהו המצב האידיאלי. במציאות, העולם "נשבר", וירד לשיתוף עם מידת הרחמים. כמו כן "האור הגנוז" זהו המצב האידיאלי. הוא "נשבר", וירד כדי שנשאף להגיע אל המציאות העליונה של השימוש באותו אור. וכן אמורים הדברים בעניין עשיית הפירות. טעם העץ וטעם הפרי הינם נקודה אידיאלית שאליה תגיע הבריאה אך ורק ע"י השאיפה להגיע אל הנקודה הזו, "עץ פרי עושה פרי".

זהו גם תפקיד האדם, שנגזר מלשון אדמה. כמו שאדמה תפקידה להצמיח - כך תפקיד האדם להיות כל הזמן במציאות של צמיחה, להוציא מן הכח אל הפועל את הדברים הטמונים בו. ובכך יזכה להשלים את עצמו וכך את כל הבריאה כולה.